

Német hagyományok Békés vármegyében

A román határhoz közeli **Eleken** létesült a magyarországi németiség tizenhetedik, ám a keleti országrész első nemzetiségi tanösvénye. A dél-alföldi kisváros német közösségének történelmét, kultúráját és hagyományait bemutató tematikus utat október 27-én adták át ünnepélyesen.

A tanösvény kialakítását alapos előkészítő munka előzte meg. Júniusban a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata (MNOÖ) részéről mások mellett *Englenderné Hock Ibolya* elnök és *Sax Ibolya* oktatási referens a helyi projektcsapattal egyeztetve a készülő tematikus út elgondolását. Az MNOÖ városba érkező küldöttségének a leendő állomások helyszíneit *Wittmann László*, az Eleki Német Önkormányzat elnöke, *Klemm Tamás*, az önkormányzat tagja, *Hoffmann György* német önkormányzati tag és az Eleki Németek Egyesületének titkára, valamint *Kocsis Józsefné*, az egyesület elnöke mutatta be.

Az együttműködés eredményeként az új tanösvény kialakításában tökéletesen illeszkedik az elmúlt egy évtizedben létesült, tizenhat tematikus útból álló országos hálózathoz, mely egy-egy német nemzetiségi település múltját és jelenét mutatja be. A táblák Eleken is két nyelvére, minden tartalom németül és magyarul is olvasható rajtuk, interaktív elemeket is tartalmaznak, és egy kellemes sétával bejárható útvonalon helyezkednek el. A tematikus út érdekes történeteket rejtő épületeket és helyszíneket érint. Mottója: „Amikor az épületek mesélnek”. Hét állomás mentén nyújt betekintést a helyi németiség több évszázados történelmébe, a közösség hétköznapijaiba és ünnepeibe. Egy-egy táblánál megállva egyebek mellett megtudjuk, ki volt *Harruckern János*, kiről mintázták a *Rézi-kút szobrát*; mivel foglalkoztak a helyi németek, kikre emlékeznek a Hősök kertjében álló facsemetékkal, és hogyan bővítették 1734-ben épült templomukat.

Az átadóünnepséget a kisváros központjában, a Harruckern téren tartották az Eleki Német Nemzetiségi Önkormányzat és az Eleki Németek Egyesülete szervezésében. A megjelenteket *Wittmann László*, az

Eleki Német Önkormányzat elnöke üdvözölte. Köszöntőjében kiemelte, hogy a város idei esztendejének jelmondata „*Elek 300*”. Ennek központi eleme a helyi németek elődeinek 300 évvel ezelőtti Magyarországra települése, és az arra való emlékezés. Ebbe illeszkedik az új tanösvény is. „Tudjuk, hogy egy ilyen tanösvény nem tud teljes képet alkotni rólunk. A tematikus utunk megalkotásakor éppen az tűnt a legnehezebb kihívásnak, hogy a sok érdekesség közül kiválasszuk azokat, amelyeket mindenképpen érdemes megmutatnunk magunkból. Úgy gondolom, hogy a mai nap fontos állomás, a jubileumi év egyik csúcspontja. Az egész esztendő és a mai program legfontosabb célja megegyezik: emléket állítani az elődöknek. Remélem és hiszem, hogy ezt a célt elértük” – mondta az elnök.

Szelezsán György, Elek város polgármestere páratlan gyöngyszemnek nevezte az új létesítményt. „Ez a tanösvény nemcsak látványosság, hanem kapu is múltunk és kulturális örökségünk megértéséhez. Olyan lehetőséget teremtettünk vele, amely a fiatalabb nemzedékek számára is színes és közvetlen ismeretszerzést tesz lehetővé” – jelentette ki.

Englenderné Hock Ibolya, az országos német önkormányzat elnöke a magyarországi német tanösvény-mozgalom háttérébe engedett betekintést, emlékeztetve arra, hogy „annak az országosan egyedülálló kezdeményezésnek, amelyet a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata az oktatási stratégiája részeként 2014 novemberében kezdett megvalósítani, a magyarországi német identitás tartós erősítése az elsődleges célja. A szándékunk már akkor is az volt, hogy a helyi közösségi életet egy konkrét projekt segítségével felpezsdítsük, miközben valami értékeset és kézzelfogható hozunk létre. A sok ötlet közül a választás magyarországi német településeken kialakítandó interaktív tanösvények kialakítására esett, amelyek falvaink és városaink múltjáról, helyi épületekről, szokásokról és az adott lakóhely német közössége fontos személyiségeiről mesélnek.”

Az ünnepség alkalmából Németországból Elekre érkezett a Magyarországról Származó Németek Szövetségének szövetségi elnöke is. Joschi Ament a tanösvény létrejöttét szakértőként követte nyomon. A békési kisvárosra második otthonaként tekint. Ő maga ugyan már Németországban született, de a nagyszüleit Elekről űzték el a második világháború után. Joschi Ament életében kitüntetett helyet foglal el a család eleki kötődése: „Ennek a tanösvénynek az átadásával mi, magyarországi németek – és főleg mi, az Eleken maradtak, illetve az Elekről elűzöttek unokái – egy újabb látható jelét adjuk összetartásunknak még úgy is, hogy több mint ezer kilométer választ el bennünket egymástól.”

Joschi Ament

Az eseményt színvonalas kulturális műsor színesítette. A nap folyamán *Niedermayer* Attila zenei kíséretével fellépett az *Elek Táncegyüttes*, és a nézők a helyi német nemzetiségi óvodásoknak is tapsolhattak. Az új tematikus utat *Fazakas* Gusztáv plébános áldotta meg. Az ünnepség után *Klemm* Tamás, az Eleki Németek Egyesületének tagja mutatta be a tanösvény állomásait.

Az *első állomás* a Harruckern téren található, és a hajdani német telepesek új életének kezdetére emlékeztet. A középkori eredetű egykori, a török uralom után elnéptelenedett falut Harruckern János György telepítette be német családokkal a XVIII. század elején. Az új lakosok kemény munkával virágzó közösséget hoztak létre, melynek révén a település a XIX–XX. század fordulóján aranykorát élte. A tanösvénytábla mellett egy artézi kút áll, amely régebben a közösségi élet központja volt, és izgalmas történetek őrzője.

A *második állomás* annak a művelődési háznak közelében található, amely *Reibel* Mihály plébános kezdeményezésére 1924-ben, a németek betelepítésének 200. évfordulóján épült. A létesítmény sokáig a helyi közösségi és kulturális élet központja volt. 1992-ben itt alakult meg az Eleki Németek Egyesülete is.

A *harmadik stáció* mellett elterülő Hősök kertjét az első világháború után alakították ki. Az elesett eleki katonáknak állítottak emléket, de a kert fái és szobrai a háborúk összes helyi áldozata előtt tisztelegnek. A kert környezete az Elekre egykor jellemző polgári életet is felidézi.

A *negyedik állomás* „A tudás otthonai” címet viseli. Elek lakói mindig is nagy gondot fordítottak a színvonalas oktatásra – erre utalnak a helyi intézmények sokéves és gazdag hagyományai. Az első iskola a telepések érkezésekor nyílt meg, s a német nyelvű oktatás évtizedeken át jellemző maradt. *Dr. Mester* György, a jelenlegi általános iskola névadója nagy szerepet játszott az eleki német népszokások gyűjtésében és rögzítésében.

Az *ötödik stáció* a polgári lét színtereiről mesél. A város központjában található nagyvonalú épületek a XX. század elejének polgárosodott életét tükrözik. A ma a román nemzetiségi általános iskolának otthont adó épület például egykor szállodaként és étteremként működött, a helyi közösségi élet fontos helyszíne volt. Az utcanevek és az épületek időutazásra hívnak, amely során – más ismeretek mellett – betekinthetünk az eleki német családok mindennapi életébe, sőt ragadványneveiket is megtudhatjuk.

A *hatodik állomás* az egykori *Strifler* család otthona előtt található. Az épület jelenleg az eleki németek közösségi házaként működik, és helytörténeti gyűjteménynek ad otthont, melynek kiállítása az eleki németek mindennapi életének tárgyi emlékeit mutatja be. A német kultúra megőrzését és átörökítését célzó helyi ünnepségek és közösségi rendezvények helyszínéül is szolgál.

A *tanösvény utolsó állomása* az eleki római katolikus templomnál (*Sarlós Boldogasszony-templom*) található. Ez az istenháza 1796-ban épült, a XX. század elején oldalhajókkal bővült. A templom harangjait egykori német családok adományozták. Az épület ma is a város vallásos életének központja. A templommal szemben látható az 1946-os elűzés megrendítő emlékműve, amely az eleki német közösség történelmi sorsfordulóit idézi fel.

Az új tanösvény a helyi közösség és az országos német önkormányzat szoros együttműködésének eredményeképp valósulhatott meg. Nemcsak a kisváros lakosai, hanem az idelátogató vendégek számára is vonzó célpont lehet, amely nagyban hozzájárulhat Elek német arcának még ismertebbé tételéhez, egyúttal oktatási és szórakozási lehetőséget nyújt valamennyi korosztálynak.

Forrás: LdU Presse